

Bij duurzame pacht profiteren boer en eigenaar

LANDBOUWOMSLAG

Theo Klein

Neem in de pachtvoorwaarden op dat er alleen natuurinclusief mag worden geboerd. Dat kan de biodiversiteit in Fryslân verbeteren, denkt Living Lab Fryslân. 26 april is er een bijeenkomst over wat daarvoor komt kijken.

Natuurinclusief boeren, dat is landbouw bedrijven die de natuur niet belast of liefst nog bevordert. Dit als pachtvoorwaarde stellen komt wel voor in Fryslân, vertelt Carla Boonstra van Living Lab Fryslân. Maar om hoeveel hectare het gaat, is niet bekend. „We zien wel dat er steeds meer belangstelling voor komt. Niet alleen met initiatieven als Aardpeer en Land van ons, maar ook bij families die grote stukken grond verpachten. De jongere generaties staan veel meer open voor het aanpassen van pachtcontracten met meer natuurinclusieve voorwaarden, dus langere pachtcontracten en minder gebruik van kunstmest en pesticiden.”

Dat natuurinclusief boeren niet standaard een pachtvoorwaarde is, komt volgens haar niet uit onwil. „Het is iets waarover verpachter en boer samen in gesprek moeten gaan. Maar wie begint het gesprek, is dan de vraag.”

Van het totale Friese landbouwareaal van bijna 225.000 hectare is 136.450 hectare in eigendom. De rest, bijna 90.000 hectare, wordt verpacht.

Kortlopende pachten

Met de bijeenkomst van Living Lab Fryslân hopen de initiatiefnemers dat gesprek te stimuleren. Een van de sprekers is Margriet Goris, ruraal socioloog van de Wageningen Universiteit. Wat volgens haar niet meewerkt aan meer natuurinclusieve landbouw zijn kortlopende pachttermijnen die sinds de liberalisering van de pacht in 2007 de boventoon voeren. „90 procent van alle nieuwe pachtcontracten zijn op dit moment eenjarig. Dan is het veel te onzeker of je als boer investeringen in een betere bodem of een houtwal er wel uit haalt.”

Ook voor nieuwkomers zijn kortlopende pachten niet aantrekkelijk. „De meeste nieuwkomers hebben geen eigen grond, dus die moeten wel pachten. Maar als je elk jaar tegen hogere prijzen een nieuw contract moet afsluiten, wordt een bedrijf opbouwen lastig.”

Hetzelfde gaat volgens Goris op voor boeren die willen overstappen op biologische bedrijfsvoering. „Daar is

een pachtcontract voor zes jaar al eigenlijk te kort. De eerste paar jaar zit je in een overgangssituatie. Je kunt dus voor een deel van de pachttermijn biologisch telen.”

De liberalisering werd vijftien jaar geleden onder andere juist ingevoerd om de markt in beweging te krijgen en nieuwe boeren de kans te geven grond te bemachtigen. „De markt kwam ook in beweging, maar met een averechts effect. Kortlopende pachtcontracten werken duurzame landbouw tegen. In plaats van investeren in de bodem en biodiversiteit, probeert een boer een zo hoog mogelijke opbrengst uit zijn land te halen. Hij weet niet of hij het jaar erna weer van de grond gebruik kan maken. Vergelijk het met de huizenmarkt. Daar heb je nu ook kortlopende huren, waardoor je niet zeker bent of je over een jaar nog een dak boven je hoofd hebt.”

Bodemverbetering

Inmiddels probeert de overheid het averechtse effect terug te draaien. Maar ook voordat het landelijk is

.....
De **bijeenkomst** Natuurinclusieve (ver)pacht is op 26 april. Meer info op www.livinglabfryslan.frl

geregeld, kunnen verpachters en boeren zelf stappen nemen. En dat is volgens haar niet alleen goed voor de boer, maar ook voor de landeigenaar. „Op korte termijn brengt een eenjarige pacht de verpachter meer geld in het laadje maar zonder investeringen in bodemverbetering wordt op langere termijn zijn grond minder waard.”

Naast initiatieven als Aardpeer en Land van Ons waar burgers gezamenlijk grond aankopen die aan natuurinclusieve boeren wordt verpacht, zijn er volgens Goris ook andere pachtvormen ontwikkeld waar boer en verpachter van profiteren. „Er zijn pachtcontracten waarbij boeren punten kunnen scoren met natuurinclusieve maatregelen en zo garanties voor een pachtverlenging kunnen verdienen. Of boeren stellen voor dat ze ook zeggenschap krijgen over wie de pacht overneemt zodat hun investering ook overdraagbaar wordt. Zo krijgt een boer ook meer autonomie, want die was hij voor een groot deel kwijtgeraakt door de liberalisering van de pachtwet.”

Een boerderij in de buurt van De Blesse. Foto: ANP

Laag rendement

Rond Holwerd en Ternaard is bij vereniging Ecolana al een aantal jaren sprake van natuurinclusieve pacht. Het samenwerkingsproject

Diverse kerken in Fryslân krijgen ook meer oog voor het stellen van landbouw-inclusieve voorwaarden

van vier boeren (een melkveehouderij, twee akkerbouwbedrijven en een schapenhouderij) bij Holwerd en Ternaard pacht grond van de Stichting Van Panhuys. De pacht die moet worden betaald, is afhankelijk van de oogstopbrengst. „Wij begonnen in een slechte tijd maar de stichting was bereid een laag rendement te accepteren”, vertelt akkerbouwer Kees van der Bos, een van de

leden van Ecolana. „Nu zijn de opbrengsten een stuk hoger en betalen we meer pacht, maar dat kunnen we opbrengen.”

Volgens Eddy Oostra, die namens Van Panhuys de grond verpacht aan Ecolana, denkt de stichting niet alleen mee wat betreft de hoogte van de pacht, maar bevordert ze ook natuurinclusief boeren. „De stichting gaat ervan uit dat ze voor eeuwig bestaat en probeert de gronden ook voor eeuwig gezond te houden.”

De stichting overlegt een paar keer per jaar met de boeren over de plannen. „Van der Bos is bezig met een overgang naar regeneratieve landbouw. Dat betekent in die overgangstijd een lagere opbrengst dus ook lagere pacht. Vanuit onze visie op een verduurzaming van de landbouw gaan wij daar mee akkoord.”

Kerken

Diverse kerken in Fryslân, die ruim 4700 hectare in langdurige verpachting hebben, krijgen volgens Oostra

ook meer oog voor het stellen van landbouwinclusieve voorwaarden. „Maar dan moet het wel uitkunnen. Sommige kerken zitten niet zo goed in de slappe was en kunnen zich niet de lagere pachtsom bij een extensievere landbouw veroorloven.”

Toch merkt Oostra dat het stellen van duurzame voorwaarden bij pachten een tendens aan het worden is. „Maar we moeten nog wel veel leren wat je wel of niet kunt eisen van een pachter. De huidige pachtwet is heel sterk toegesneden op de intensieve landbouw. Een verbod op gebruik van glyfosaat is bijvoorbeeld door lokale grondkamers afgewezen omdat dit te beperkend is voor de bedrijfsuitvoering van een boer.”

Het is volgens hem wachten op een nieuwe pachtwet. „In de wandelgangen horen we dat die al klaar is en een beperktere landbouwtoets heeft. Maar voor een kabinet zijn dit niet de meest sexy onderwerpen, dat leggen ze al snel onderaan de stapel.”

KOLLUM
.....

It hier op solder

Anke Bijlsma is aktrise, regisseur en teaterprodu-sint. Sûnt 2018 is se direkteur fan Theaterkerk Nes

Ik krige fan 'e moarn in mailsje dêr't yn frege waard wêrom't de útferkochte Ids de Beerlêzing fan 13 april yn Theaterkerk Nes net digitaal te besjen is. Wylst ik in antwurd werom typ, realisearje ik my dat ik der hielendal net mear mei dwaande bin om saken digitaal by de minsken thús te bringen. En om hiel earlik te wêzen, ik fyn eins dat sfear net goed op byld út te drukken is. Jo moatte derby west hawwe of jo hawwe wat mist. Sa simpel is it. Of dochs net?

Yn dizze tiid sette we alles op film en foto om mar net te ferjitten. Wylst myn motivaasje foar de Ids de Beerlêzing, dy't alle jierren yn april plakfint en oer oarloch en frede giet, no krekt is om ferhalen te fertellen 'opdat we niet vergeten'. Fan minske ta minske. De ferteller stjoert ynformaasje nei syn tahearders. As de ferteller dat goed docht, aktivearret er it ferbyldzjen by it publyk. De romte, de sfear, it ljocht, mar ek

Ik fyn eins dat sfear net goed op byld út te drukken is. Jo moatte derby west hawwe of jo hawwe wat mist. Sa simpel is it

it programma dat derfoar en dernei plak fynt, spylje in wichtige rol yn hoe't de wurden by it publyk omset wurde yn ferbylding.

Sprekkers op dizze oertinkingsjûn wienen Roos Derks, Geert Mak, Freerk de Beer en Abel Cahen mei tuskentoch lieten fan Gerrit Breteler en syn band. Roos Derks, dy 't al njoggentich jier is, holpen wy efkes it toaniel op. Se gie sitten op de hege barkruk en doe begûn se te fertellen. In lytse frou yn in grutte tsjerke op in moai, smûk útljochte toaniel.

Mei har earmen makke se ús dúdlik wat se klam jaan woe. Sa no en dan in grapke dertusken troch. Se naam ús mei nei har jeugd yn Rotterdam yn de oarlochsjierrren en hoe't se allinnich mei har jongere suskes de hongerwinter oerlibbe. It wie bjusterbaarlik hoe't se de útferkochte seal mei har wurden fange koe. In soarte fan magy. De sfear wie sa yntym mar it wie ek har ferskinning dy't makke dat it ferhaal sa'n yndruk achterliet. It ljochtreade hier moai opstutsen, of sa't Abel Cahen it letter neamde: 'het haar op zolder', in fleurich streep kolbertke oan en de fuotten bongeljend by de kruk del.

Der gie in krêft fan har út. Se rekke goed op dreef en tiid spile gjin rol. Wylst de klok wol trochtikke en de oare sprekkers ek oan bar komme moasten. Der siet mar ien ding op foar my as regisseur en presintatrise; ik moast har ûnderbrekke en it nei in ein ta krije. Ik gie it toaniel op om dizze betsjoening te ferbrekken. Wat in ôfgrysliek spannend momint. Roos fielde dat ik achter har del rûn en sei mei in glimkje: „Wat ben ik een kletskaus hê?”

Ut de seal kaam in befrijende laits. En tagelyk rûn de spanning wer op, want hoe moast ik hjir no in ein oan breidzje? Ik frege har nei de betsjutting fan de titel fan it boek dat oer har libben skreaun is, *Zo ben jij er ook nog?* En as in wier wurdkeunstner krijt se op de goeie toan de tried wer op. Dat sei har mem, dy't trije jier yn in konsintraasjekamp sitten hie, by thús-komst, tsjin har dochter Roos. Gjinn krûper, gjinn tût, allinnich dy iene fraach.

Dit ferhaal en alle nuânses yn belibbing dy't der omhinne spilen, soe dat yn in opname by de minsken thús op in byldskerm ta syn rjocht komme? Ik ha myn twivels. Mar miskien moat ik it takomend jier mar ris besykje.